

Дослідження/**Володимир Онищенко**

Доктор економічних наук, професор, ректор Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, завідувач кафедри фінансів і банківської справи, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

Світлана Манжос

Доцент кафедри фінансів і банківської справи Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

E-mail: svetlana_manzhos@mail.ru

Регулювання іноземного капіталу в банківській системі: зарубіжний досвід та імплементація його в Україні

Досліджено теоретичні та практичні аспекти зарубіжного досвіду регулювання іноземного банківського капіталу в умовах лібералізації його руху, визначено основні обмеження щодо іноземного банківського капіталу в різних країнах, проаналізовано розвиток банківської системи України у контексті присутності іноземного капіталу та сформовано пропозиції щодо імплементації зарубіжного досвіду в Україні.

Researched are theoretical and practical aspects of the foreign experience in the regulation of the foreign banking capital under liberalization of its flows. Determined are main restrictionson foreign banking capital in various countries. Analyzed is the development of the banking system of Ukraine in the context of the presence of foreign capital and formed are proposals concerning the foreign experience implementation in Ukraine.

Ключові слова: іноземний капітал, регулювання іноземного капіталу, лібералізація руху капіталу, банк з іноземним капіталом, філія іноземного банку, представництво іноземного банку, обмеження щодо іноземного капіталу.

Key words: foreign capital, foreign capital regulation, liberalization of capital flows, banks with foreign capital, affiliated branch of a foreign bank, representative office of a foreign bank, restrictions on foreign capital.

В умовах глобалізації фінансових ринків та лібералізації руху капіталів помітно активізувалася міжнародна діяльність банків. Проникнення іноземного капіталу в національні банківські системи набуло широкого масштабу і стало провід-

ною тенденцією розвитку світової економіки. Сучасна епоха позначена переходом від переважної орієнтації на банківський протекціонізм до етапної лібералізації доступу нерезидентів на національні ринки банківських послуг [5].

Загальновідомо, що іноземний капітал не лише сприяє рекапіталізації та реструктуризації національних банківських систем, а також є основним провідником прямих та портфельних інвестицій. Участь нерезидентів у капіталі банків підвищує якість банків-

ського менеджменту, сприяє швидшому та ефективнішому впровадженню передових методів банківської діяльності, завдяки зростанню міжбанківської конкуренції посилює диверсифікацію банківських послуг. Найявністю в економіці будь-якої країни значних обсягів іноземного капіталу є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до законодавчої і виконавчої влади [11].

Водночас лібералізація доступу іноземного капіталу до банківських систем порушила цілу низку серйозних питань перед національними органами банківського нагляду та регулювання, потребувала зусиль щодо координації їх дій, часткового перегляду національного банківського законодавства [10]. Було усвідомлено, що посилення міжнародного руху банківського капіталу потребує зваженої державної регуляторної політики, спрямованої на запобігання впливу світових фінансових криз та мінімізації ризиків залежного розвитку банківської системи. Тому якщо нині неможливо протистояти лібералізації руху банківського капіталу, то необхідно активно протидіяти впливу негативних факторів, притаманних цьому процесу.

Розвиток банківської системи України тісно пов'язаний з інтеграційними процесами, що відбуваються у світовій економіці. Тому проблеми доступу іноземного капіталу на вітчизняний ринок банківських послуг і його впливу на діяльність вітчизняних банків та економічну безпеку держави є завжди актуальними і потребують подальшого дослідження.

Основні аспекти регулювання міжнародної діяльності банків досліджувало чимало зарубіжних та вітчизняних науковців. Серед зарубіжних економістів насамперед слід зазначити праці П.Роуза, Дж. Данієла, Р.Дорнбуша, Е.Крокетта, П.Кругмана, К.Ліндгрена, Ф.Ліса, Л.Мауєра, Ф.Мишкіна, М.Обстфельда, Л.Радеба, Дж. Сакса, Дж. Сінкі (мол.), С.Фішера, Е.Шенга, М.Енга. Помітний внесок у поглиблення підходів до регулювання іноземного банківського капіталу в умовах лібералізації його руху внесли праці М.Голдстайна, М.Монтеса, П.Тернера, У.Уайта, П.Хонена. Серед праць російських дослідників, які активно займалися розробкою загальних та спеціальних питань впливу іноземного банківського капіталу на економічні проце-

си, варто виділити публікації В.Красавіної, В.Новікова, В.Попова, Д.Смислова, Н.Смородинської, В.Шенаєва та інших учених. Із числа українських науковців і практиків вагомим є доробок зокрема таких авторів: з питань становлення і розвитку банківської системи — О.Вовчак, А.Вожжова; з питань впливу іноземного капіталу на вітчизняний банківський сектор — О.Барановського, О.Дзюблока, І.Івасіва, Т.Смовженко, О.Чуб, Р.Корнилюка, С.Макухи та інших.

Вітчизняними вченими розроблено стратегії входження України в міжнародний банківський простір, проаналізовано мотиви і тенденції присутності іноземного капіталу в банківському секторі України з позицій можливих ризиків для фінансової стабільності. Незважаючи на велику кількість опублікованих праць, є потреба в подальшому вивченні зарубіжного досвіду регулювання іноземного капіталу в національних банківських системах з метою вирішення можливих проблем, пов'язаних із лібералізацією руху іноземного банківського капіталу, та створення механізму реалізації стратегії регулювання.

Метою нашої статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів зарубіжного досвіду регулювання іноземного банківського капіталу в умовах лібералізації його руху, аналіз розвитку банківської системи України в контексті присутності іноземного капіталу та формування пропозицій щодо імплементації зарубіжного досвіду в Україні.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВХОДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКУ СФЕРУ

До середини 1980-х років масштаби участі іноземного капіталу в розвитку національних банківських систем були вкрай обмеженими. Незважаючи на широку хвилю лібералізації руху капіталу, багато країн продовжували дотримуватися вже традиційного принципу протекціонізму та запроваджували законодавчі обмеження щодо проникнення іноземного банківського капіталу на власну територію. У цей час основною формою участі банків в угодах на міжнародному рівні було встановлення кореспондентських відносин, завдяки яким полегшувався рух фінансових потоків та кредитування агентів ринку. У тих випадках, коли з'являлися законодавчі можливості

та створювалися сприятливі фінансово-економічні передумови, міжнародні банки засновували представництва та філії, які брали на себе функції фінансового посередництва. Водночас створення дочірніх банків практикувалося доволі рідко. Наприклад, у 1960 році лише вісім американських банків мали філії в зарубіжних країнах, а їхні сукупні активи становили менше 4 млрд. доларів [12].

Ситуація почала змінюватися приблизно із середини 1980-х років, коли швидкими темпами стали зростати масштаби експансії іноземного капіталу та посилювся його вплив на розвиток національних банківських систем. Загальною закономірністю було поступове зняття обмежень на участь іноземного капіталу в банківській діяльності, яка, до речі, залишається актуальною і нині. Банківська справа, яка завжди залишалася однією з найбільш жорстко регульованих сфер економічної діяльності, поступово перетворилася на дерегульований бізнес у США, Канаді, країнах Західної Європи, Японії та інших розвинутих країнах світу. Темпи переходу від старих норм законодавчого регулювання до нових значно відрізнялися залежно від країни. Це надавало деяким банкам значні конкурентні переваги, наявність яких іноді призводила до драматичних трансформацій національних банківських систем.

Зі здобуттям незалежності і прийняттям рішення про ринкове реформування соціально-економічної системи перед Україною відкрилися широкі можливості залучення іноземного капіталу до банківської системи. Етапи формування і тенденції розвитку банківської системи України в контексті присутності іноземного капіталу мають свої особливості. У науковій літературі це питання досліджується з погляду виділення чотирьох етапів формування банківської системи, що відповідає класичному підходу до періодизації її розвитку. Однак конкретний зміст та орієнтовні хронологічні межі цих етапів кожен науковець бачать по-різному. Поділяємо позицію Є.Осадчого, який пропонує власну періодизацію розвитку банківської системи в контексті входження іноземного капіталу в Україну і виокремлює п'ять етапів [6, с. 11].

Перший етап (1991–1995 рр.) — входження іноземного капіталу на ринок банківських послуг України. На початку цього етапу іноземному

банківському капіталу було важко подолати стереотипи, які склалися в пострадянській країні. Але намагання побудувати країну з ринковою економікою спонукало до поживлення дискусії щодо необхідності допуску іноземних інвесторів на внутрішній банківський ринок. Саме в цей період спостерігався приплив іноземного спекулятивного капіталу з Росії, Латвії, Франції та офшорних зон. Так, у 1993 році на українському фінансовому ринку з'явився великий банк зі 100-відсотковим французьким капіталом — “Креді Ліоне Україна”. До речі, історія присутності цієї банківської установи на вітчизняному ринку банківських послуг бере витоки ще на початку ХХ ст., коли банк під назвою “Ліонський кредит” здійснював свої операції в Російській імперії. Після Жовтневого перевороту 1917 року його філії у Москві, Санкт-Петербурзі, Одесі були націоналізовані.

Другий етап (1996–1998 рр.) — лібералізація умов входження іноземного капіталу на ринок банківських послуг України. Особливістю цього етапу була сприятлива макроекономічна ситуація, зниження темпів інфляції, поступове економічне зростання, що спричинило потік зарубіжних інвестицій в Україну. Як результат в Україні виникли 10 банківських установ з іноземним капіталом, із них 5 — зі 100-відсотковим капіталом нерезидентів.

Третій етап (1999–2004 рр.) — розширення та стабілізація діяльності банків з іноземним капіталом на ринку банківських послуг України. Однак слід зазначити, що фінансова криза 1998 року зменшила зацікавленість зарубіжних інвесторів у вкладанні капіталу в національну економіку внаслідок низької платоспроможності населення, політико-правової нестабільності й несприятливого інвестиційного клімату. Та вже на початку 2000 року зростає інтерес до української банківської системи з боку російських банківських установ. Так, у 2001 році слідом за Альфа-банком (Україна) на вітчизняний ринок банківських послуг увійшов банк із російським капіталом “НРБ-Україна”, а в 2002 році банк “Петрокомерц” придбав “Авіатекбанк”, який був перейменований на “Петрокомерц-Україна”.

Четвертий етап (2005–2008 рр.) — інтенсивне проникнення іноземного капіталу на ринок банківських

послуг України. За цей час кількість банків з іноземним капіталом зростає з 19 (станом на 01.01.2005 р.) до 53 (станом на 01.01.2009 р.), а частка іноземного капіталу в структурі статутного капіталу банківської системи України збільшилася відповідно з 9.5% до 36.5%. Зростання активності іноземних інвесторів пояснювалося насамперед стабілізацією економічної ситуації в Україні, що робило її сприятливою для ведення банківського бізнесу. Крім того, вітчизняна банківська система, акумулюючи значні кошти й оперативно розміщуючи їх, стала найприбутковішою ланкою фінансового ринку України.

П'ятий етап (із 2008 року дотепер) — наповнення ринку банківських послуг установами з іноземним капіталом та їх поступовий вихід на нові ринки. Цей етап розпочався з глобальних фінансово-економічних змін, які в подальшому вплинули на коригування стратегій банків з іноземним капіталом. Зокрема, більшість фінансово-кредитних установ почала впроваджувати низку антикризових заходів, пов'язаних зі скороченням витрат, стимулюванням вхідних грошових потоків, реструктуризацією активів тощо. Зменшення витрат відбувалося за рахунок мінімізації фонду заробітної плати, скорочення територіальної мережі, звільнення частини персоналу, закриття збиткових напрямів бізнесу.

Також у післякризовий період спостерігається тенденція до згортання діяльності деяких західноєвропейських банків на ринку банківських послуг України. Це пов'язано з тривалою рецесією в банківському секторі Європи, коли багато материнських іноземних компаній позбавляються будь-яких додаткових активів (навіть не збиткових) та консолідують свій капітал з метою забезпечення ефективної діяльності. Водночас потужні іноземні банківські групи продовжують експансію на ринок банківських послуг України, вважаючи його одним із перспективних у Європі. За таких умов регулююча функція держави має бути спрямована не на гальмування процесів лібералізації руху капіталу, а на вдосконалення елементів національної регулятивної системи. Це дасть змогу уникнути негативних наслідків, спричинених розбіжностями в стратегіях розвитку міжнародних банків та національної банківської системи.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Нині банківська система України відкрита для входження іноземного капіталу. Всі банки незалежно від походження їхнього капіталу працюють в одному правовому полі, підлягають нагляду і контролю на загальних умовах. Так, приплив іноземного капіталу регламентується такими нормативними документами, як закони України “Про банки і банківську діяльність” [1], “Про зовнішньоекономічну діяльність” [2], “Про режим іноземного інвестування” [4], положеннями “Про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів” від 08.09.2011 р. № 306 [8], “Про порядок іноземного інвестування в Україну” від 10.08.2005 р. № 280 [9] тощо. Правовою базою передбачається, що в Україні можуть створюватися дочірні банки зі 100-відсотковою участю іноземного капіталу, з частковою участю іноземних інвесторів, а також філії і представництва іноземних банків.

Згідно зі статтею 24 Закону України “Про банки і банківську діяльність” іноземні банки мають право відкривати філії та представництва на території України за таких умов:

1) до держави, в якій зареєстровано іноземний банк, відсутні суттєві застереження з боку відповідних міжнародних органів щодо виконання нею міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму;

2) банківський нагляд у державі, в якій зареєстровано іноземний банк, відповідає Основним принципам ефективного банківського нагляду Базельського комітету з питань банківського нагляду;

3) між Національним банком України та органом банківського нагляду держави, в якій зареєстровано іноземний банк, укладено угоду про взаємодію у сфері банківського нагляду, гармонізації їх принципів та умов;

4) мінімальний розмір приписного капіталу філії на момент її акредитації є не меншим 120 мільйонів гривень;

5) наявність письмового зобо-

Таблиця 1. Основні дані щодо кількості зареєстрованих банків в Україні

Показник	На 1 січня										
	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Кількість зареєстрованих банків	182	179	181	186	193	198	198	197	194	198	176
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій	157	158	160	165	170	175	184	182	176	176	176
із них: з іноземним капіталом	20	19	19	23	35	47	53	51	55	53	53
у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	7	7	7	9	13	17	17	18	20	22	22
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	13.7	11.3	9.6	19.5	27.6	35.0	36.7	35.8	40.6	41.9	39.5

Джерело: "Основні показники діяльності банків в Україні" [7].

в'язання іноземного банку про безумовне виконання ним зобов'язань, які виникли у зв'язку з діяльністю його філії на території України.

Оскільки представництвом заборонене здійснення банківських операцій, а філії не набули значного поширення, в Україні здійснюють свою діяльність банки з іноземним капіталом, у яких "частка капіталу, що належить хоча б одному інвестору, становить не менше 10 відсотків" [1].

Як свідчать дані Національного банку України, станом на 01.01.2013 р. ліцензію на здійснення банківських операцій мали 176 банків, у тому числі 53 банки з іноземним капіталом (30.11% від загальної кількості діючих банків України), з них 22 банки (12.5% від загальної кількості) — зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Частка іноземного капіталу в зареєстрованому статутному капіталі банків України становила 39.5%, що на 2.4 в.п. менше порівняно з початком 2012 року (див. таблицю 1).

Отже, чинне законодавство дає можливість створювати в Україні банки зі 100-відсотковим іноземним капіталом, але з обов'язковою вимогою, що це мають бути дочірні банки, котрі діють у правовому полі України. Однак відкриття філій іноземних банків, які не є самостійними юридичними особами, а лише структурними підрозділами головних банків, розташованих за кордоном і діяльність яких регулюється іноземним законодавством, може нести потенційну небезпеку для банківської системи України. З огляду на це корисно вивчати зарубіжний досвід щодо обмежень, які застосовуються в різних країнах до іноземного капіталу.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ

Кінцевою метою регулювання іноземного капіталу в банківській системі є забезпечення стійкості

функціонування банківських установ та належного виконання ними притаманних їм функцій та операцій. Водночас унаслідок складного переплетення політичних та економічних факторів система організації регулювання іноземного банківського капіталу в різних країнах, поряд із загальними закономірностями та принципами, має специфічні характеристики. Це передусім стосується застосування певних обмежувальних важелів впливу щодо іноземного капіталу, які залежать від рівня розвитку бан-

ківського сектору, ступеня інтегрованості національного господарства у світову економіку, зрілості законодавчої бази ті цілої низки інших факторів (див. таблицю 2).

У процесі лібералізації доступу іноземного капіталу на національні ринки банківських послуг країни з розвинутою економікою намагалися зберігати обмеження та важелі державного впливу на процес проникнення іноземного капіталу, зокрема, на придбання частки участі в капіталі існуючих національних банків. Так,

Таблиця 2. Обмеження, які застосовуються до іноземного капіталу в різних країнах

Країна	Характеристика обмежень
Росія	– банкам з іноземним капіталом забороняється обслуговувати рахунки нерезидентів – як юридичних, так і фізичних осіб; – капітал банків за участі нерезидентів у сукупному статутному капіталі російського банківського сектору не повинен перевищувати 12%
Бразилія	– заборонено збільшувати розмір та участь у статутному капіталі банків і в приватизації державних установ; – доступ іноземних компаній до фінансової національної системи може бути закритий центральним банком у разі порушення стійкості платіжного балансу
Франція	– відносини з банками, що походять із країн – не членів ЄС, будуються на умовах взаємності; – у процесі приватизації інвесторам із країн – не членів ЄС не може бути реалізовано більш як 20% статутного капіталу установи
Ісландія	– обсяг прямих інвестицій у банки країни обмежений лімітом у 25% від сукупного статутного капіталу всіх банків
Канада	– встановлено ліміт сумарного обсягу активів дочірніх банків, контрольованих нерезидентами не зі США, – 12% від сукупних активів банківської системи; – для відкриття більш як однієї філії неамериканським дочірнім банком вимагається дозвіл відповідних органів
Туреччина	– визначено порядок створення філії або дочірнього банку нерезидентами; – кількість відкритих філій з іноземним капіталом не може перевищувати п'яти (два в Стамбулі та по одному в інших містах); – для першої філії встановлено мінімальний обсяг додаткового капіталу в розмірі 10 млн. дол. США; – діє принцип взаємності
Мексика	– починаючи з 2000 року на період не більше трьох років встановлено максимальну питому вагу участі в капіталі банку країни на рівні 25%; – при перевищенні питомої ваги участі в банківському капіталі у 25% нерезидентів із країн – членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) можуть бути проведені консультації з метою аналізу впливу даних банків на економіку країни з можливою часовою фіксацією ліміту цієї участі; – дочірні фінансові установи, які контролюються нерезидентами, не можуть створювати філії, агентства і власні дочірні структури за межами країни
США	– Федеральна резервна система може відмовити комерційному або інвестиційному банку, який контролюється нерезидентом, у виконанні ним функцій дилера державних цінних паперів, якщо на американські банки у зазначеній сфері не поширюється національний режим щодо проникнення іноземного капіталу до банківської системи країни; – обмеження на рівні окремих штатів
Норвегія	– дочірні банки нерезидентів створюються на умовах взаємності; – до 1995 року створення філій банків з іноземним капіталом було заборонено
Великобританія	– поширюється принцип взаємності

Джерело: [12].

для придбання частки у капіталі банку-резидента необхідно отримати попередню згоду відповідних державних структур в Іспанії, Фінляндії, Греції, Норвегії, Канаді, Португалії. В Австралії будь-який акт продажу активів банківської системи іноземним інвесторам є об'єктом моніторингу з боку держави на предмет відповідності національним інтересам економіки і країни в цілому. Для придбання 10% і більше акцій місцевого банку необхідне схвалення уряду Австралії; у Франції для цього потрібен попередній дозвіл Комітету кредитних організацій. У Бельгії будь-яка угода щодо придбання частки в капіталі банку цієї країни фізичною або юридичною особою, котра не є резидентом держави – члена ЄС, потребує спеціального дозволу Міністерства фінансів. У Німеччині для придбання іноземним інвестором 25% капіталу німецького банку потрібен дозвіл антімонопольних державних органів. У Великобританії для придбання 15% акцій місцевого банку необхідно отримати спеціальний дозвіл від Банку Англії.

Ще однією тенденцією в процесі лібералізації доступу іноземного капіталу на національні ринки країн із розвинутою ринковою економікою є обмеження на здійснення деяких операцій банками з іноземним капіталом. Згідно з нормами законодавства США заявки з приводу можливості функціонування іноземного банку й отримання ліцензії розглядаються Федеральною резервною системою (ФРС). Перед ухваленням рішення вона оцінює низку параметрів, включаючи ступінь контролю з боку органів регулювання країни, до юрисдикції якої належить той чи інший іноземний банк, якщо йдеться про відкриття філії. Якщо ФРС робить висновок, що діяльність іноземного банку не відповідає прийнятним у США нормам, то може прийняти рішення про відмову у створенні філії, представництва або навіть призупинити діяльність уже існуючого іноземного банку на території США.

У Великобританії для банків-нерезидентів існує обмежений доступ до депозитів державних банків та фінансових установ, які тісно пов'язані зі споживчим кредитуванням. Уряд вважає ці фінансові потоки надзвичайно важливими з точки зору національних інтересів. В Австрії для здійснення деяких операцій іноземним банкам необхідно отримати додатко-

вий дозвіл, наприклад, для участі в торгах на Австрійській фондовій біржі, на торгівлю іноземною валютою, випуск облігацій, управління інвестиційними та пенсійними фондами. В Австралії дозволено здійснювати операції з іноземною валютою лише тим іноземним банкам, які мають визначений законодавством мінімальний рівень капіталу. Філіям іноземних банків заборонено залучати депозити на національному ринку. У Фінляндії іноземним банкам заборонений доступ до операцій, пов'язаних із державними платежами. Для його отримання необхідний спеціальний дозвіл Міністерства фінансів країни. В Данії, Греції, Бельгії, Нідерландах іноземним банкам дозволено брати участь у торгах на фондовій біржі тільки через юридичних осіб, зареєстрованих на території країни. В Ірландії іноземним банкам для здійснення діяльності, пов'язаної з інвестиціями в національну економіку або торгами на фондовому ринку, необхідно отримати додатковий дозвіл.

ВИСНОВКИ

В результаті аналізу зарубіжного досвіду регулювання іноземного банківського капіталу можна зробити такі висновки:

1. У більшості країн світу процес лібералізації доступу іноземного капіталу на національні ринки банківських послуг мав поступовий характер;

2. В основі прийняття рішень про активну лібералізацію зазвичай був намір підтримати або прискорити розвиток національного банківського сектору шляхом зростання рівня конкуренції, припливу інвестицій, привнесення новітніх банківських технологій;

3. У процесі лібералізації більшість країн надавала перевагу збереженню важелів впливу у випадку активної експансії іноземного капіталу, а саме обмежень на створення філії іноземних банків. Переважною формою доступу на місцеві ринки банківських послуг більшості країн є дочірні компанії, які повною мірою підпадають під дію національного законодавства;

4. У багатьох країнах процес здійснення іноземних інвестицій у національний банківський сектор перебуває під контролем державних структур, які активно використовують законодавчі обмеження, включа-

ючи ліміти, квоти на участь нерезидентів у капіталі місцевих банків;

5. У процесі лібералізації доступу іноземного капіталу на національні ринки банківських послуг обмеження переліку операцій, дозволених дочірнім структурам та філіям іноземних банків, є одним з ефективних методів державного регулювання їх діяльності та впливу на активну експансію. Більшість розвинутих країн індивідуально підходить до допуску іноземних інвесторів на національний ринок банківських послуг, оцінюючи їх з точки зору відповідності національним економічним, політичним та соціальним інтересам країни, намагаючись не допускати активного залучення нерезидентів до стратегічно важливих операцій, таких, як операції із бюджетними коштами, залучення депозитів у населення, управління пенсійними накопиченнями громадян тощо.

У цілому, впроваджуючи в Україні зарубіжний досвід щодо регулювання іноземного капіталу, слід враховувати такі аспекти:

– в основі механізму регулювання іноземного банківського капіталу повинна лежати гармонізація нормативно-правової бази України з міжнародними стандартами;

– зміцнення та подальший розвиток сегмента банків із державним капіталом, які спеціалізуються на реалізації стратегічних завдань економічного зростання країни;

– обґрунтування стратегії встановлення певних обмежень щодо створення та подальшої діяльності філій іноземних банків в Україні;

– сприяння розвитку транспарентності шляхом посилення вимог до публічної інформації банків з іноземним капіталом;

– створення нормативно-правової бази для обмеження доступу банків з офшорних юрисдикцій;

– уникнення відпливу капіталу за кордон у разі виникнення кризових явищ тощо.

Література

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121-III. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р. № 959-XII. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

3. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. № 679-ХІV. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

5. Новий етап розвитку банківської системи України: зростання участі іноземних інвесторів: монографія [За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С.Смоуженко]. — К.: УБС НБУ, 2008. — 231 с.

6. Осадчий Є. С. Іноземний капітал в банківській системі України: авто-

реф. дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси, кредит” / Є. С. Осадчий. — К. — 2010. — 21 с.

7. Офіційний сайт Національного банку України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

8. Положення “Про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів”. Затверджено постановою Правління Національного банку України від 08.09.2011 р. № 306 // Офіційний вісник України. — 2011. — листопада. — № 84.

9. Положення “Про порядок іноземного інвестування в Україну” Затверджено постановою Правління Національного банку України від

10.08.2005 р. № 280 // Офіційний вісник України. — 2005. — 16 вересня. — № 35.

10. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання: монографія / За ред. д. е. н., проф. О.В.Дзюблюка. — Тернопіль: ТНЕУ, 2010. — 384 с.

11. Чуб О. О. Банківська діяльність у контексті інтеграції та глобалізації [Текст] / О.О.Чуб // Фінанси України. — 2008. — № 1. — С. 138–146.

12. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a revised Framework. Foreign banks in emerging market economies: changing players, changing issues // BIS Quarterly Review, December 2010. — P. 69–81.

Інформація з першоджерел

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені у вересні 2013 р.¹

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Реєстраційний номер	Юридична адреса	Банківська ліцензія:	
						номер	дата видачі
м. Київ і Київська область							
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “ОМЕГА БАНК”	ПАТ	5 750 927 662	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Новокостянтинівська, 18, літера “В”	38	01.06.2013 р.
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК”	ПАТ	3 048 619 142	02.07.1992 р.	120	м. Київ, вул. Дегтярівська, 27-т	35	10.10.2011 р.
Публічне акціонерне товариство “Банк Камбіо”	ПАТ	174 428 322	30.06.2004 р.	295	м. Київ, вул. Заньковецької / Станіславського, 3/1	215	26.10.2011 р.
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “БМ БАНК”	ПАТ	776 397 350	08.12.2005 р.	301	м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 37/122	223	14.10.2011 р.
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК”	ПАТ	275 000 000	06.05.2006 р.	306	м. Київ, вул. Солом’янська, 33	227	28.09.2012 р.
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ”	ПАТ	300 000 000	14.06.2013 р.	345	м. Київ, пров. Рильський, 10–12/3	268	14.06.2013 р.
Полтавська область							
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “АВТОКРАЗБАНК”	ПАТ	185 000 000	07.07.1993 р.	179	м. Кременчук, вул. Київська, 8	147	27.10.2011 р.
Харківська область							
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК “ГРАНТ”	ПАТ	130 000 000	29.10.1991 р.	62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	03.11.2011 р.

Банки, включені до Державного реєстру банків у вересні 2013 р.

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Реєстраційний номер	Юридична адреса	Банківська ліцензія:	
						номер	дата видачі
м. Київ і Київська область							
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ”	ПАТ	153 100 000	06.09.2013 р.	348	м. Київ, вул. Тропініна, 7-г	271	06.09.2013 р.
публічне акціонерне товариство “Державний земельний банк”	ПАТ	120 000 000	06.09.2013 р.	349	м. Київ, вул. Генерала Вітрука, 12	272	06.09.2013 р.
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “БАНК “ПОРТАЛ”	ПАТ	125 000 000	20.09.2013 р.	350	м. Київ, просп. Перемоги, 5-а	273	20.09.2013 р.

¹ “Перелік банків України, включених до Державного реєстру банків” опубліковано у “Віснику НБУ” № 8, 2013 р. Зміни і доповнення, внесені до Державного реєстру банків, виділено червоним кольором. Назви банків подаються за орфографією статутів.

Матеріали спеціально для “Вісника НБУ” підготувала головний економіст департаменту реєстрації, ліцензування та реорганізації банків Національного банку України Олена Сілецька.